

A szennyező nevet, a tulajdonos fizet?

Releváns hulladékkérdések az agráriumban

SZERZŐ: CSEGŐDI TIBOR LÁSZLÓ

Az Agrárminisztérium tavaszi közleménye szerint az állami erdőgazdaságok területéről 2020–2022 között közel 20 ezer tonnányi illegális hulladékot szállítottak el. Ennek egy része veszélyes hulladéknak, míg nagyobb része inert hulladéknak minősült. Az agrárium maga is hulladéktermelő ágazat. Bár az utóbbi években a növényvédőszer-csomagolóanyag visszagyűjtése, a biogáztermelő létesítmények felállítása és a hulladékégetés megtiltása sikertörténet, az illegális hulladéklerakók száma mégis növekszik. Jobb megoldás híján ez pedig felveti az ingatlantulajdonosok és -használók jogi felelősségét.

Szankciórendszer

A „szennyező fizet” elve mind a nemzetközi, mind az európai uniós környezetvédelmi szabályozás legismertebb és legáltalánosabb elve. A hatályos hulladékgazdálkodási törvény az elvet úgy definiálja, miszerint a hulladéktermelő, a hulladékbirtokos vagy a hulladékká vált termék gyártója felelős a hulladék kezeléséért, a hulladékgazdálkodás költségeinek megfizetéséért.

A MAGOSZ augusztus 22-én megjelent közleménye látszólag ellentmond ennek az elvnek, amikor kiemeli a földterület tulajdonosának felelősségét az adott területen illegálisan elhelyezett

hulladékért. Az ellentmondás nem pusztán azért látszólagos, mert évek óta hatályos törvényi szabályozást részletez, hanem azért is, mert a már említett agrárminisztériumi közlemény beismerteti: „sajnálatos módon azonban az elmúlt években tovább nőtt az illegális lerakatok száma”.

Emellé szükséges hozzátenni azt a 2020-as, kormányzat által becsült adatot, amely szerint évente 328 ezer köbméter illegális hulladék keletkezik hazánkban. A tendencia letörésére 2021-ben felálló rendszer azt a szemléletet követi, hogy tettenérés esetén az elretentő hatás legyen kellőképpen nagy, ha pedig tettenérés nem valósul meg, akkor tör-

vényi vélelmek felállításával az ingatlan tulajdonosának felelősségét állapítsa meg a jog.

Az új, háromszintű, egymásra épülő szankciórendszer ismertetése előtt azonban érdemes azzal is foglalkozni, hogy mi tekinthető hulladéknak, illetve annak milyen típusai ismeretesek. Közel 30 éve annak, hogy az Európai Bíróság ítéletet hozott egy finnországi gránitkitermelő cég ügyében, amely a termelődött hulladékkő mennyisége után nem szeretett volna közegészségügyi járulékokat fizetni. A döntés következtében megszületett a hulladékok általános szintű, bevett fogalma: minden olyan anyag vagy tárgy, amelytől

birtokosa megválnak, megválni szándékozik, vagy megválni köteles.

Megkülönböztetünk egymástól ipari vagy más szektor által előállított hulladékot, biológiailag lebomló vagy le nem bomló hulladékot, veszélyes hulladékot, illetve lakossági hulladékot. A hulladék akkor veszélyes, ha a hulladékról szóló törvény mellékletében meghatározott veszélyességi jellemzők egyikével legalább rendelkezik. A hazai illegális lerakók többségében települési szilárd, elektronikai, illetve inert hulladék található. Az utóbbi típus építési-bontási hulladékként, kitermelt földként vagy sittként azonosítható. Bár a települési szilárd és az inert hulladék alapvetően nem veszélyesek, a környezet állapotát a nem megfelelő elhelyezés esetén mégis veszélyeztetik.

Az egyik leginkább jelentős hulladéktípus a műanyag (csomagolási) hulladék, amelyből az emberiség 2015-ig 6,3 milliárd tonnát termelt. Ennek 9%-át hasznosították újra, 79%-a a környezetben vagy szeméttelpeken végezte. A létrejött hulladék közel felét, 142 millió tonnát a csomagolóanyagok tették ki.

A mezőgazdaságban is jelen vannak a csomagolási típusú hulladékok, de szerves és szervesetlen hulladék is keletkezhet. Az ágazati hulladék mennyisége nem mutat összefüggést sem az adott tagállam nagyságával, sem az iparosodás mértékével, sem pedig az állattenyésztés súlyával.

A magyar vidéket bőven terhelik hulladékok kezelésével kapcsolatos problémák. A Hulladék Munkaszövetség szerint több mint 10 ezer illegális

lerakó van, volt az országban, ehhez jön a 2019-es adatok alapján évente termelő 2000 tonna növényvédőszer csomagolóeszköz, ám az élelmiszeripari hulladék mennyisége legalább enyhén csökkent.

Illegális hulladéklerakás magántulajdonú ingatlanon

A természetes személy ingatlanhasználó – amennyiben megfizette a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjat – a települési hulladék részét képező

A mezőgazdaságban is jelen vannak a csomagolási típusú hulladékok, de szerves és szervesetlen hulladék is keletkezhet

elkülönítetten gyűjtött hulladékot hulladékgyűjtő pontra, hulladékgyűjtő udvarba, átvételi helyre vagy a közszolgáltatás körébe tartozó hulladékot kezelő hulladékkezelő létesítménybe szállíthatja, ott a jogosultnak átadhatja, vagy gyűjtődénybe elhelyezheti.

Az elsőként megvizsgálandó esetkör arra terjed ki, hogy ha az ingatlan tulajdonosa vagy használója „saját” területén helyez el hulladékot illegálisan. A hulladéktörvény 2023. július 1-től hatályos szabályozása szerint a hulladéktermelő az ingatlanon képződött hulladék gyűjtését az ingatlan területén engedély nélkül legfeljebb 1 évig végezheti. Az időbeli korlátozás mellett a törvény mennyiségi korláto-

zást is tartalmaz, amely szerint természetes személy a tulajdonában vagy használatában lévő ingatlanon legfeljebb 3 m³, az ingatlanon képződött, a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási résztevékenység körébe nem tartozó és nem építési és bontási hulladékot, valamint legfeljebb 10 m³, egyértelműen az ingatlanon képződött építési és bontási hulladékot gyűjthet.

Birtokháborítási eljárás indul abban az esetben, ha például telekszomszéd úgy halmozott fel hulladékot, vagy úgy kezel hulladékot saját területén, hogy

azzal mások tulajdonlathoz fűződő jogát sérti vagy veszélyezteti, például mert a nagy mennyiségű hulladék bűzös, vagy zavarja a szomszéd kilátását. A tulajdonos az ingatlan használata során köteles tartózkodni minden magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné.

A zavarás tényének megállapításaakor az egyéni érzékenységnak nincsen különösebb jelentősége. Ha a telek birtokosa, tulajdonosa birtokháborítás esetén egy éven belül kéri a zavarás megszüntetését, és az eredeti állapot helyreállítását, a helyi önkormányzat jegyzője jogosult eljárni az ügyben, ám kártérítési kérdésekben (például a szomszéd ingatlana nagyon szemetes, ami hátrányosan befolyásolja az én ingatlanom eladási árát) legtöbbször nem ő, hanem a területileg illetékes járásbíró dönthet.

Ha a szomszéd a telkén veszélyes hulladékot (például olajos kanna) vagy a környezetet veszélyeztető hulladékot tárol, akkor cselekménye büntetőeljárás lefolytatását is megalapozhatja. A birtokháborítási, esetlegesen büntetőeljárással párhuzamosan saját ingatlanján jogellenesen hulladékot elhelyező személyt a hulladékgazdálkodási hatóság (vármegyei kormányhivatalok hulladékgazdálkodási osztályai) kötelezi a szóban forgó hulladék elszállítására, kezelésére, másodsorban hulladékgazdálkodási bírságot szabhat ki vele szemben. A bírság összege függ a kö-

A magyar vidéket bőven terhelik hulladékok kezelésével kapcsolatos problémák

► FOLYTATÁS A 14. OLDALON

▶ FOLYTATÁS A 13. OLDALRÓL

telezettség megszegésének súlyától és típusától.

A másodjára megvizsgálandó esetkör arra terjed ki, ha egy személy a másik személy által használt vagy tulajdonában lévő ingatlanon illegálisan helyez el hulladékot. Az eredetileg 2021 óta hatályban lévő – a MAGOSZ augusztusi közleményében részletezett – szabályok szerint a lerakott hulladék elszállításának, kezelésének kötelezettsége a hulladék lerakóját (korábbi birtokosát) terheli, ha személyére fény derül. Ha nem, akkor az illegálisan elhagyott hulladék felszámolásának kötelezettsége az ingatlan tulajdonosát terheli, akinek a hulladékgazdálkodási hatóság döntésének véglegessé válásától 30 nap áll a rendelkezésére az elszállításra. A törvény mentesülési lehetőséget ad az ingatlan tulajdonosának a felelősség alól, de a két feltétel együttes teljesülése szükséges a mentesüléshez:

- ha megtett minden tőle elvárható intézkedést, hogy a hulladék elhelyezését vagy elhagyását megakadályozza, és
- bizonyítja a hulladék korábbi birtokosának a személyét vagy az ingatlan tényleges használójának a személyét.

Amennyiben nem a tulajdonos használja a területet (pl. mivel bérbé adta), és ezt a hatóság tudomására hozza, úgy nem őt, hanem a földhasználót terheli az elszállítás kötelezettsége. Különös méltánylást igénylő esetekben mérsékelhetik vagy akár el is engedhetik a hulladék felszámolása kapcsán felmerült költségeket. Természetes személy esetében különös méltánylást igénylő eset az, ha a tartozás megfizetése a kötelezett és a vele együtt élő hozzátartozók megélhetését súlyosan veszélyeztetné, vagy a kötelezett számára súlyosan aránytalan megterhelést jelentene.

Illegális hulladéklerakás közterületen

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényben a hulladékgazdálkodási magatartásokkal összefüggésben a legjellemzőbb tényállás a köztisztasági szabálysértés volt.

A köztisztasági szabálysértéssel összefüggő eljárások 2020. március 1-jétől kerültek át a járási (fővárosi kerületi) hivataloktól a rendőrséghez, azok illetékes szerveihez mint általá-

Amennyiben nem a tulajdonos használja a területet, a földhasználót terheli az elszállítás kötelezettsége

nos szabálysértési hatóságokhoz. 2020. március 1. és 2021. február 28. között települési hulladék közterületen engedély nélküli lerakása, elhelyezése vagy a közterületen nem a kijelölt lerakóhelyen történő lerakása, elhelyezése miatt 1192 főt marasztaltak el szabálysértés miatt. A kiszabott bírság összege 17 413 000- Ft, az egy főre eső bírságátlag 26 585- Ft volt.

2021. március 1-jétől változtak a jogszabályok, így a települési hulladék közterületen történő engedély nélküli lerakása, elhelyezése vagy nem a kijelölt lerakóhelyen történő lerakása, illetve elhelyezése márciustól már nem szabálysértésnek minősül. Az ilyen jogsértő magatartások miatt a továbbiakban a hulladékgazdálkodási hatóság által alkalmazható közigazgatási bírság kiszabásának, illetve adott esetben büntetőeljárás lefolytatásának lehet helye. Szabálysértési tényállást megvalósító cselekmény jellemzően a kutyapiszok, cigarettacsikk stb. közterületen történő elhagyása maradt.

Amikor az illegális lerakás bűncselekmény

A büntető törvénykönyv hulladékgazdálkodás rendjének megsértése tényállást csak akkor valósíthatja meg valaki, ha a hulladék alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, valamint a környezeti elemek valamelyikének, esetleg élő szervezet egyedének veszélyeztetésére.

Veszélyes hulladékok esetén ez a veszélyeztető hatás természetesen nem lehet kérdés. Ahhoz, hogy az illegális hulladéklerakás bűncse-

lekménynek minősüljön, legalább a konkrét veszély kell hogy kimutatható legyen a lerakás következtében. A bűncselekmény alap- vagy minősített esete a hulladék (vagy veszélyes hulladék) ideiglenes vagy végleges tárolása, illetve szállítása útján egyaránt elkövethető. Például a bűncselekmény elkövethető, ha valaki saját ingatlanon autót bont szét, rézkábelekről leégeti a szigetelést a fém kinyerése céljából, állati tetemetek földdel el, vagy hulladékot (például ruhahulladékot) fűtés céljából éget.

20 év alatt 25 ezer tonna begyűjtött növényvédő szerek göngyöleg – a CSEBER

Évente 2,5 milliárd tonna hulladék keletkezik az unióban, az EU-n kívüli országokba irányuló hulladékexport pedig 2020-ban elérte a 32,7 millió tonnát. Ebben többnyire vas- és színesfémhulladék, papír, műanyag, textil és üveghulladék tartozott, amelyek főként Törökországba és Egyiptomba kerültek.

Az Európai Bizottság 2022 márciusában a körforgásos (vagy körkörös) gazdaságra való gyorsabb átállást célzó intézkedéscsomagra tett javaslatot. Bár a célok túlnyomórészt a csomagolási hulladékok mennyiségének érdemi csökkentésére, a csomagolás tervezésének javítására terjednek ki, mégis túlmutatnak ezeken a lényeges célokon.

Három évvel ezelőtt az Európai Unióban a műanyag hulladékok teljes újrafeldolgozási aránya 34,6% volt, műanyag csomagolás esetén pedig 38%. A növényvédő szerek csomagolóanyaga is természetesen műanyag,

amelynek európai (Európai Unió területileg túlmutató, 20 uniós tagállamban jelen lévő) gyűjtőszerveit átfogó ernyőszerkezete a CropLife Europe. A szervezet az Európai Unió vállalásával összhangban célul tűzte ki, hogy e csomagolóanyagok tekintetében az átlagos begyűjtési arány 75%-os legyen 2025-re.

Az első növényvédőszer-csomagolóanyag begyűjtési rendszert Németországban alakították ki az 1990-es évek közepén, és a PAMIRA továbbra is a leg-sikeresebben működő szervezet a kontinensen. Közel 10 évvel később megalakult a magyar növényvédőszer-csomagolóanyag begyűjtési rendszer is.

A CSEBER Nonprofit Kft. által működtetett rendszer szolgáltatása a gazdálkodók számára ingyenes. A rendszer célja a göngyölegek minél nagyobb arányú visszagyűjtése és ártalmatlanítása. A szervezetet maguk a gyártók, azaz a csomagolóeszközt elsőként forgalomba hozó cégek hozták létre, ma mintegy 100 cég anyagi hozzájárulásából működik. A kiterjesztett gyártói felelősség jegyében a céljuk az, hogy a vegyszeres göngyöleg életútját végigkísérjék, és az ne pusztán ártalmatlanításban, hanem valódi hasznosításban érjen véget.

A növényvédő szerrel (potenciálisan) szennyezett csomagolási hulladék kezelése azonban az általános kezeléstől eltérően, elkülönítetten kell hogy történjen. A sikeres hulladékhasznosítás érdekében fontos, hogy a gazdák a kiürítést követően a flakont háromszor öblítsék ki, majd átszűrve tegyék alkalmatlanná az újbóli felhasználásra.

Franciaországban (ADIVALOR) például nagyon jó hatékonysággal gyűjtik

A magyarországi gyűjtőrendszerből is kerül újrahaznosításra műanyag, a regranulátumból pedig kábelvédő csövek készülnek. Nagyon fontos kritérium, hogy a speciális granulátumból készült termék ne legyen kitéve gyakori emberi érintésnek

vissza ezeket a hulladékokat, és darálás után új termékeket (például a kommunális szennyvízelvezetés műanyag idomait, csöveit) készítenek belőle.

Növényvédő szerek csomagolóanyagai

A növényvédő szer tárolása, forgalmazása, szállítása és felhasználása fokozott veszéllyel járó tevékenységnek minősül, ezért különbséget kell tenni a szennyezett és a tisztított csomagolóeszköz-hulladék között. Az előbbi a növényvédő szerrel közvetlenül érintkező kiürült csomagolóeszköz, illetve olyan eszköz, amelyet növényvédő szer forgalomba hozatala, szállítása, tárolása, felhasználása során ezen készítmények csomagolására használtak. Míg az utóbbi a növényvédő szernek megtisztított, szemmel láthatóan anyagmaradékot nem tartalmazó csomagolóeszköze.

A tisztított csomagolóeszköz-hulladékot illetéktelenektől elzárva kell gyűjteni, és ott legfeljebb 1 évig szabad tárolni. A tárolt csomagolóeszköz-hulladék mennyiségéről és fajtájáról fo-

lyamatos nyilvántartást kell vezetni. Raktárban a kiürült, kívül és belül szabályszerűen megtisztított növényvédőszer-csomagolóeszközöket elkülönítetten szabad tárolni. A tisztított csomagolóeszköz-hulladék kizárólag a felhasználótól a gyűjtőhelyig való szállítás szempontjából tekintendő nem veszélyes hulladéknak.

A nem megfelelően kezelt, valamint gyűjtőhelyen tárolt és ártalmatlanításra váró csomagolóeszköz-hulladék az ellenkezőjének bizonyításáig veszélyes hulladéknak tekintendő. A szermaradvány megsemmisítéséről, a szennyezett göngyöleg kezeléséről a göngyöleg tulajdonosainak kell gondoskodniuk, saját költségükre.

A felhasználó köteles a kiürített, tisztított csomagolóeszköz-hulladékot az átvevőnek átadni, vagy a kezeléséről szintén saját költségén gondoskodni. A felhasználó a tisztított csomagolóeszköz-hulladékot a gyűjtőhelyre saját járművel engedély nélkül szállíthatja. A csomagolóeszköz-hulladékot úgy kell szállítani, hogy annak során a környezet ne szennyeződjék.

A szállító a szállításból eredő szennyeződés esetén köteles gondoskodni a hulladék eltakarításáról, a terület szennyeződésmentesítéséről, valamint az eredeti környezeti állapot helyreállításáról.

A gyűjtőhelyek kereshető listája itt található: cseber.hu/gyujtohelyek-atveteli-pontok. Az egyes gyűjtőhelyek változó időpontokban, a helyi adottságoknak és gyakorlatnak megfelelően szervezik meg a növényvédő szerrel szennyezett, kiöblített csomagolóeszközök átvételét.

A CSEBER téli visszagyűjtési akciója novembertől januárig tart, gyűjtőhelyeiken várják az üres göngyölegeket.

A nem megfelelően kezelt, valamint gyűjtőhelyen tárolt és ártalmatlanításra váró csomagolóeszköz-hulladék az ellenkezőjének bizonyításáig veszélyes hulladéknak tekintendő